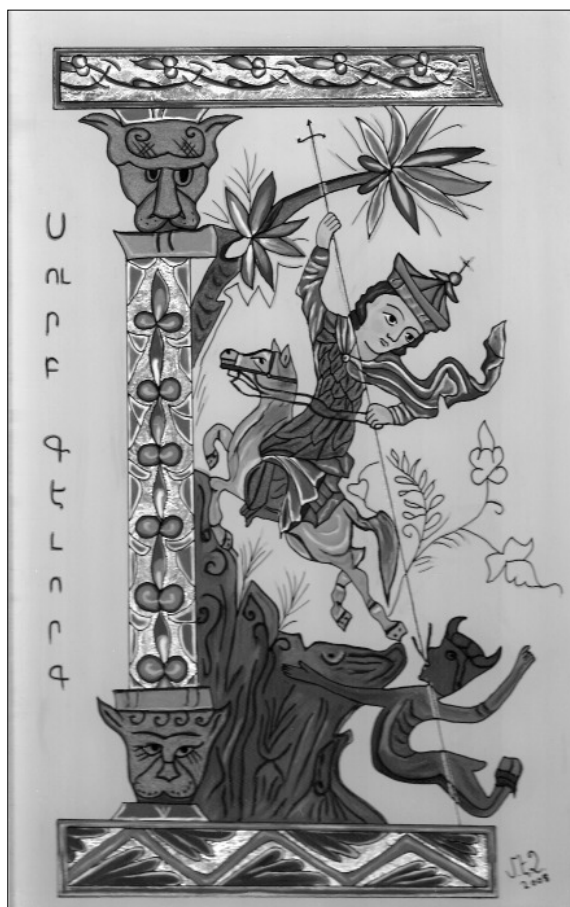
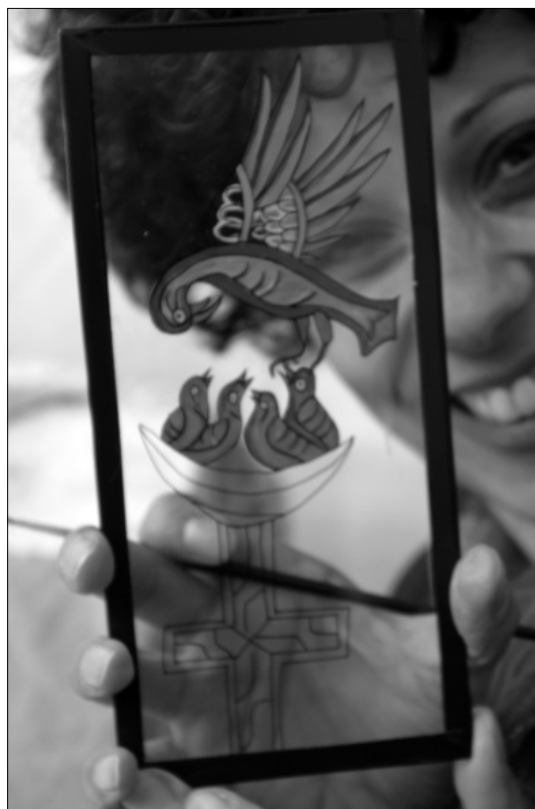

Örmény üvegminiatúrák üzenete

Mártáián Ermone üvegre festett miniatúráival 2005-ben, egy Budapesten rendezett csoportos kiállításon találkoztam először. Meglepett a számomra addig ismeretlen technika, az üveg alól rejtett tűzzel villogó színek. Az elmúlt évek során Ermone, aki 1995-től számos egyéni és csoportos kiállításon mutatkozott be műveivel, az örmény miniatúra üvegfestés technikájával indult el magyarországi hódító útjára.

Mártáián Ermone Szamosújvárról települt Magyarországra. Ám családja nem a Minasz püspök vezette örményekkel érkezett a XVII. századi Erdélybe. A Mártáiánok még a XX. század elején is a törökországi Nyugat-Örményországban, Nigde városában éltek, elismert szőnyegszövők és kereskedők voltak. Az 1915-ös törökországi mészárlások következtében menekültek Romániába, s a családfő döntése alapján az Armenopolisnak nevezett Szamosújváron telepedtek le. Szőnyegszövő műhelyt alapítottak, és 1945-ig szőnyeggel kereskedtek.

Mártáián Ermone örmény hagyomány szerint a keresztségben nagymamája nevét kapta. Szamosújváron, a nagyszülői házban szívta magába az örmény szellemet, az örmény kultúrát és motívumkincset, amelynek felnőttként tudatos továbbvivője lett. Középkorban tanárai fedezték

Szent György

fel jó rajzkészségét, s látva a fiatal Ermone virág- és gyümölcscsendéleteit, biztatták: jelentkezzen a képzőművészeti főiskolára, jó eséllyel felvételizhet. Ermone azonban a kolozsvári közgazdaságtudományi egyetemet végezte el. Akkor még nem gondolta, hogy valamikor majd az örmény miniatúra utazó nagykövete lesz Magyarországon és Romániában.

Mártáián Ermone az üvegfestés technikájával Erdélyben ismerkedett meg. Szamosújvár közelében, egy *Nicula* nevű falucskában van egy ortodox kolostor, ahol híres ikonfestő műhely működik. Itt a szerzetesek nem az általánosan ismert módon, fára és temperával, hanem üvegre és olajfestékekkel készítik a képeket. Ez az eljárás – amellyel édesapja egyik barátja ismertette meg majdnem húsz évvel ezelőtt – annyira megtetszett neki, hogy azóta is így dolgozik. Üvegre festeni nagyon nehéz – nemcsak a nehezen engedelmessé váló anyag miatt; hanem azért is, mert a művész végig tükörképben alkot, az üveg hátoldalára „fordítva” fest. De nemcsak a kép inverz, a munkafolyamatok is fordítottak. A festő az üveglap alá teszi a mintát, tussal megrajzolja a kontúrokat. Ezután felfesti az árnyékokat, festékekkel kitölti a nagyobb felületeket (ruha, arc, bútorzat, háttér), végül pedig az aranyfüsttel történő aranyozás következik. A legnagyobb kihívást a feliratok megrajzolása jelenti.

Az örmény miniatúrákra egyik kolozsvári örmény barátja hívta fel Ermone figyelmét. Örmény miniatúrát sokkal nehezebb üvegre festeni, mert

Fontosabb kiállítások:

Basiton Galéria - Kolozsvár (Románia), 1995
Történelmi Múzeum – Szamosújvár (Gherla, Románia), 1998
Román Kulturális Központ – Budapest, 2005
Proetnika Fesztivál – Segesvár (Sighișoara, Románia), 2008
Örmény Kulturális Központ – Budapest, 2009
Újpesti Galéria – Budapest, 2010
Kisebbségek Háza – Szeged, 2010
Örmény Múzeum – Erzsébetváros (Dumbrăveni, Románia), 2010
Erdei Éva Galéria – Budapest, 2011
Skanzen – Bukarest (Románia), 2012
Nagy Imre Művelődési Központ – Budapest, 2013
Ari Kupsus művésztelep – Iszkaszentgyörgy, 2013
Faluház – Paloznak, 2013
Budapesti Történelmi Múzeum – Budapest, 2013
Johann Lux Stallgalerie – Kalaznó, 2013

a miniatúrát fényképezte: Kabdebó János
a portrékat fényképezte: Vardapetján Gábor

sokkalta bonyolultabb, aprólékosabb kidolgozást igényel. Az ortodox ikonokon egyszerűbbek a tónusok, a színek és a vonalvezetés.

Az örmény miniatúrafestészet egyidős az V. században létrejött örmény ábécével. A középkori Örményország területén mintegy 1500 kolostori scriptorium és kódexíró műhely működött. A korai miniatúrák még az ókeresztény templomfreskók hatását mutatják, ám a későbbi századokban már a vonalé lett a képeken a főszerep. A kompozícióban és a témaválasztásban kopt és szír, valamint bizánci hatás érvényesült, a díszítőelemek között azonban az ősi örmény motívumrendszer alkalmazása vált elsődlegessé. A tárgymutató kánonokon és a képszerű díszítéseken megjelent a gazdag növény- és állatvilág: a griffek, oroszlánok, pávák, kakasok, palmetták és a gránátalma sajátos és gazdag változatokban. A szent témák ábrázolásában nem annyira az elbeszélő, mint inkább a jelképi jelleg érvényesült. A miniatúrafestő nem a való világot festette, hanem ideogramákat, amelyek rejtett tartalma a jeleneten keresztül tárul fel.

Az örmény kódexek nem afféle középkori vallásos képeskönyvek voltak. A miniatúrák megfesthető témáját kánon szabályozta, s a képek szigorú rend szerint követték egymást. A korai kódexekben mindössze néhány miniatúra volt általában a kódex elején. Később a megfesthető témákkal arányosan a számuk is egyre növekedett.

Az örmény miniatúrafestészet fénykorában, a XIII-XIV. században néhány nagyon jelentős iskola működött a történelmi Örményország területén. A *vaszpurakani* (Ván-tó környéke) a vallási tételekhez kapcsolódó jelképeket szerencsésen ötvözte a népi hagyomány motívumkincsével. A távlatok hiánya, amely oly jellemző a középkori művészetre, itt hangsúlyozottan jelentkezik. Az alakokat többnyire előről ábrázolják. A mozdulatok erőteljesek és lendületesek. A ruhák stilizáltak, szinte a díszítmény részei, az arc kerekded, a szempilla és szemöldök hangsúlyozottan hosszított vonalú. Az alakok hagyomá-

nyos elhelyezése, ritmikus mozdulataik adják a képek harmóniáját. Az *arcakhi* (Hegyi Karabagh) iskola leginkább témaválasztásában különbözött a vaszpurakanitól. Az allegorikus ótestamentumi témák helyett az evangéliumok drámai eseményeit ábrázolták. A *kilikiai* miniatúrafestészet a bizánci hagyományokhoz áll közelebb; a képek vonalvezetése finom, helyenként a díszítés az ötvösmunkák cizelláltsága felé mutat, a színek tiszták és élénkek, a színskála gazdag. Arany háttérük nyugati, elsősorban itáliai hatást tükröz.

Mártáian Ermone a művészi alkotómunka folyamán győződött meg róla, hogy a miniatúrafestészet tiszta, és a szó legnemesebb értelmében egyszerű s fenséges művészet. A kései utód tiszteletével és alázatával közelített a másolandó, újrafogalmazandó miniatúrához, mely aprólékos és elmélyült munkát igényel. A festő számára elsősorban ez adja az alkotás örömét. Lelkéhez a XIV-XV. századi kilikiai miniatúrafestészet, elsősorban Torosz *Roszlin* kifejezőmódja áll legközelebb.

Mártáian Ermone az elmúlt másfél évtizedben az üvegminiatúra művészevé érett. Technikája egyre tökéletesebb. Képei iránt is nagy az érdeklődés – szinte minden hónapban van kiállítása. Két éve tanítja felnőtteknek és gyermekeknek az üvegfestést az Örmény Kulturális Központban. Az elmúlt évtől tehetséges tanítványai képei is megjelennek a kiállításokon. Mártáian Ermone üvegfestményei megtalálhatók Svájc, Német- és Olaszország, Izrael, Ukrajna, valamint az Amerikai Egyesült Államok területén élő magángyűjtőknél. A művész 2011-től a Csepeli Alkotókör tagja.

Mártáian Ermone újrafogalmazott üvegminiatúráiról az évezredes, örök szépség ragyog a mai szemlélő felé. Folyton változó világunkban ezek az üvegfestmények az állandóság üzenetét, egy sokat szenvedett, ősi kultúrával rendelkező kis nép töretlen hitét közvetítik a XXI. század illúzióvesztett emberének.

Dr. Dzsotjanné Krajcsir Piroska